

Surinam'ın başşehri Paramaribo'nun kuşbakışı görünüşü

kede zorunlu iyi bir eğitim sisteminin bulunması sağladı. Evlilik hukukunda 1940 yılına kadar özellikle boşanma konusunda bir müslüman için çok zor uygulamaların yer aldığı Hollanda medenî hukuku geçerliydi. Dinî nikâhı tanımayan bu hukuk sisteminden dolayı bazı yıllarda müslüman çocuklarının % 90'ından fazlası gayri meşrû kabul edildi. Bu problemleri ortadan kaldırmak amacıyla 1940 yılından itibaren yeni kanunlar hazırlanırken Doğu gelenekleri daha çok göz önünde tutularak bir yandan Hindular ve müslümanlar için özel evlilik düzenlemeleri yapılır, nikâh akidleri yerel ya da bir Doğu dilinde (Hintçe, Urduca, Malayca, Cavaca, Arapça) kaleme alınırken bir yandan da müslümanların tabutsuz gömülmesine izin verildi.

Çoğunluğunu 1930'larda Pakistan'dan gelen göçmenlerin oluşturduğu Surinam'daki Hint asıllı müslümanlar (% 30) Haneî, Endonezyalı müslümanlar (% 65) Şâfiî mezhebine mensuptur. Hint asıllı imamlar vaazlarını Urduca verme geleneğini sürdürmektedir. Bu durum Endonezyalı müslümanların Hintliler'in camilerine nadiren gitmesine yol açmaktadır. Bir diğer sebep de kiblelerinin birbirine zıt yönlerde belirlenmiş olmasıdır. Geldikleri ülkedeki alışkanlıklarını sürdürerek Hintliler doğuya, Endonezyalılar batıya doğru yöneliyorlardı. Buna karşılık Hintli müslümanlar hem Endonezyalılar'la hem de Hindu Hintliler'le iyi geçindiler. 1949'da Müslüman Partisi, Hindu Partisi ve Hindistan-Cava Partisi'nin Birleşmiş Hindistan Partisi adı altında birleşmesinden de anlaşılacağı gibi Hindu ve Hint asıllı müslüman gruplar iç politikada da iyi anlaşmaktadır. Buna karşılık müslüman toplumu içinde Güneydoğu Asya kaynaklı Ahmediyye (Kâdiyânîlik)

hareketinin faaliyetleri yüzünden derin bir ihtilâf ortaya çıktı. 1937'de Kâdiyân'dan gelen Emîr Ali isminde bir davetçi, kısa sürede ülkenin en önemli İslâmî organizasyonu haline alan Surinam İslâm Birliği (Surinaamse Islamitische Vereniging) adındaki örgütü kurmayı ve dindar Surinamlılar'ın üçte birini kendi tarafına çekmeyi başardı. Ona karşı Ehl-i sünnet kesimi 1978'de Surinam İslâm Cemiyeti adı altında örgütlendi. Bugün müslümanların büyük çoğunluğu bu iki örgüt etrafında kutuplaşmış durumdadır. Ülkede 150 cami ve elli İslâmî okul bulunmaktadır. Ramazan ayında bazan iki grup beraberce ibadet eder. Bu takdirde vaazlar genelde her iki grubun da anladığı Felemenkçe'de verilir. En büyük cami başşehir Paramaribo'nun merkezinde 1980'lerin ortalarında inşa edilen Jama Mescid'dir. 30'ar metrelik dört minareyle donatılmış olan cami bir XVIII. yüzyıl Aşkenazi sinagogunun bitişiğinde yer almakta, müslüman ve yahudi liderleri birbirlerinin mâbedlerine gidip gelmektedir.

1970'ten itibaren ramazan bayramı milî bayram olarak kutlanmakta ve müslümanlar diğer gruplar gibi tam bir dinî özgürlükten faydalanmaktadır. Ülkenin en büyük resmî müslüman kuruluşu olan Surinaamse Islamitische Vereniging'in yanı sıra yedi ayrı örgüt daha Surinam'daki müslümanların işlerine nezaret eder ki bunların en önemlileri Surinaamse Moeslim Associatie, Stichting Islamitische Gemeenten Suriname ve Federatie Islamitische Gemeenten in Suriname'dir. Dinî dernekler ve Kur'an okulları bugün devletten küçük yardımlar almaktadır. Gösterilen bütün çabalara rağmen dinî eğitimdeki çöküş sebebiyle İslâmî hayat gittikçe yerini Batı tarzı hayata bırakmaktadır. Yakın zamanlarda Pakistan ve Endonezya'dan bazı hocalar Arapça'yı ve İslâm dininin temellerini öğretmek için ülkeye geldilerse de halen müslüman halkın % 3'ünden daha az bir kısmı Arapça konuşabilmekte veya okuyabilmektedir. Surinamlı müslümanlar Hollandaca ve İngilizce'de İslâmî bir edebiyatın oluşmaması, iyi yetişmiş din âlimlerinin bulunmaması, nisbeten düşük sosyoekonomik seviye ve Hollanda başta olmak üzere diğer ülkelere yönelik beyin göçü gibi problemlerle karşı karşıyadır.

BİBLİYOGRAFYA :

M. Abdullah al-Ahari, "The Carribean and Latin America", *Islam Outside the Arab World* (ed. D. Westerlund - I. Svanberg), Richmond 1999, s. 453-456; G. H. Bousquet, "Les Musulmans à Surinam", *REI*, XI (1937), s. 351-356; R. Reichert, "Muslime in den Guayanas", *WI*, X (1966), s. 51-54; S. A. H. Ahsani, "Muslims in La-

tin America: A Survey-Part I", *JIMMA*, V/2 (1984), s. 458-459; L. Luxner, "Muslims in the Carribean", *Aramco World* (1987), s. 3-11; a.m.f., "Suriname", *The Oxford Encyclopedia of the Modern Islamic World* (ed. J. L. Esposito), Oxford 1995, IV, 146-147; a.m.f., "Surinamese: Community of Suriname", *Encyclopaedia of the World Muslims* (ed. N. Kr. Singh - A. M. Khan), Delhi 2001, IV, 1365-1366; M. Safiyeta, "Surinam", *el-Mevsû'atü'l-'Arabiyye*, Dimaşk 2005, XI, 231-233.

RECEP ŞENTÜRK

SURİYE

(سوريا)

Ortadoğu'da bir Akdeniz ülkesi.

I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA

II. TARİH

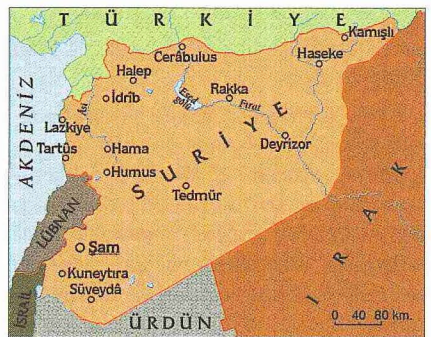
III. KÜLTÜR ve MEDENİYET

Kuzeyden Türkiye, doğu ve güneydoğudan Irak, güneyden Ürdün, güneybatıdan İsrail, batıdan Lübnan, Akdeniz ve Türkiye ile çevrilidir. Ülkenin resmî adı el-Cumhûriyyetü'l-'Arabiyyetü's-Sûriyye, yüzölçümü 185.180 km², nüfusu 18.400.000 (2005), başşehri Şam (Dimaşk: 2.200.000), diğer önemli şehirleri Halep (2.500.000), Humus (923.000) ve Lazkiye'dir (417.000).

I. FİZİKİ ve BEŞERİ COĞRAFYA

Batıdaki Ensâriye, Antilübnan (Cebelişarkî) ve Dürzî dağları dışında yüzey şekilleri sade bir görünümündedir. Batıdaki dağlık yapı doğuda yerini ortalama yükseltisi 400-600 m. civarında olan ve 200 metreye kadar inebilen hafif dalgalı, geniş plato düzlüklerine bırakır. Antilübnan dağları üzerindeki Hermon dağı ülkenin en yüksek yeridir (2814 m.). Ensâriye dağlarıyla Akdeniz arasındaki dar şeritte küçük kıyı ovaları yer alır. Bunların en önemlisi Tar-

Suriye

Resmî adı	: Suriye Arap Cumhuriyeti (el-Cumhûriyyetü'l-Arabiyyetü's-Sûriyye)
Başşehri	: Şam (Dimaşk)
Yüzölçümü	: 185.180 km²
Nüfusu	: 18.400.000 (2005)
Resmî dili	: Arapça
Para birimi	: Liratü's-Sûriye (Suriye paundu SYP) 1 SYP = 100 platres

tûs'un güneyinde Nehrülkebir'in suladığı Akkâr ovasıdır. Süveydâ-Tedmür-Deyrizor hattının güneyinde kalan bölgede Bâdiyetüşşâm, Şâmiye ve Bâdiye gibi adlarla bilinen geniş çöl alanları bulunur. Genelde hafif dalgalı bir topografyaya sahip çöl alanında yer yer tuzlu bataklık ve vahalar göze çarpar. Türkiye'den gelen ve Suriye'deki uzunluğu 680 kilometreyi bulan Fırat, Lübnan'dan gelen Âsi ve Fırat'ın kolları Habur ile Belih Suriye'nin en önemli akarsularıdır. Akarsular tarımda sulama için büyük önem taşıdığından üzerlerine birçok baraj yapılmıştır.

Batı kesimlerinde hüküm süren Akdeniz iklimi doğuya doğru gidildikçe değişir ve yağış miktarı azalır, sıcaklıklar artar; merkezî bölgelerde ve güneydoğuda çöl şartları hâkimdir. Yıllık ortalama sıcaklık, 32 °C ile Deyrizor ve Ebûkermal arasında kalan alanda en yüksek değerlere ulaşır; ancak sıcaklığın yarı kurak bölgelerde ve çöllerde 40 °C'in üstüne çıktığı görülür. Ensâriye dağlık kütlesinde yağışlar boldur ve Akdeniz'e bakan batı yamaçlarında 800-1000 mm. arasında olan yıllık ortalama yağış miktarı yüksek kesimlerde 1400 milimetreyi aşar. Bâdiyetüşşâm'da bu miktar 100 milimetrenin altına düşer. Akdeniz ikliminin görüldüğü batı kesiminde maki'nin yaygın olduğu Akdeniz bitki örtüsü, geri kalan büyük kesimde yarı kurak iklim şartlarında gelişen step formasyonu hâkimdir. Batıda Ensâriye dağlarının yükseklerinde kızılcam, meşe ve Halep çamına rastlanır. Güneydoğudaki Süveydâ, Deyrizor hattının ötesinde kalan saha çöl bitkilerinin yayılış alanıdır. Ensâriye, Antilübnan ve Abdülaziz dağlarında görülen ormanlar ancak % 3'lük bir alan kaplar.

Nüfusun % 50'si yirmi yaşın altındadır; yaşlı nüfusun (altmış beş yaş ve üstü) oranı çok düşüktür (% 3). Halkın büyük bölümü, yaşamaya uygun iklim özellikleri ve tarım alanlarının yer aldığı ülkenin batı kesiminde toplanmıştır. Nüfus yoğunluğu ortalamasının kilometrekarede 102 kişi (2005) olduğu ülkede bu değer Şam, Halep ve Lazkiye çevrelerinde 150 iken Hama, Humus, Tartûs, İdlîb ve Dârâ çevrelerinde 50-100 kişi arasında değişir; merkezde ve güneydoğu kesimlerinde ise beş kişinin altına düşer. En önemli etnik grupları Araplar, Türkler, Dürzîler, Ermeniler ve Kürtler oluşturmaktadır; ayrıca ülkede sayıları 300.000'i aşan Filistinli mülteciler bulunmaktadır. Toplam sayıları 1 milyondan fazla olan Türkler'in büyük çoğunluğu Halep, Menbic, Azâz, Lazkiye, Hama, Humus, Şam ve Kuneytır'a da oturmaktadır. Nüfusun % 85'ini müslümanlar, % 10'unu hıristiyanlar, geriye kalanın 260.000'ini Dürzîler meydana getirir.

Topraklarının yaklaşık % 30'unda tarım yapılan Suriye'nin ekonomisi bu sektöre ve hayvancılığa dayanır. Nüfusun yarısının çalıştığı tarım sektörünün millî gelirdeki payı % 25 kadardır. Batıda daha çok zeytin, pamuk ve üzüm, iç kesimdeki step alanlarında buğday ve arpanın ön plana çıktığı tahıl türleri üretilir. Halkın temel geçim kaynaklarından birini teşkil eden hayvancılıkta geniş step alanlarının varlığı koyun yetiştiriciliğinin yaygınlaşmasına (% 80) yol açmıştır. Ülkede tarım ve hayvancılığa dayalı bir gıda ve tekstil sanayii ile pek gelişmemiş kimya ve çimento sa-

nayii mevcuttur; ağır sanayinin petrol rafinesisiyle (Humus ve Bâniyâs) sınırlı kaldığı söylenebilir. Yer altı kaynakları bakımından fakir olan Suriye topraklarından petrol, fosfat, doğal gaz ve asfaltit çıkarılır. Toplam 2,5 milyar varil rezervinin bulunduğu tahmin edilen petrol, tarım-hayvancılık ürünlerinin ve fosfatın yanında önemli ihraç maddelerinden biridir. İyi bir karayolu ağına sahip olan Suriye'de Lazkiye, Tartûs ve Bâniyâs limanları ile Dimaşk, Halep, Deyrizor ve Kamışlı havaalanları deniz ve hava ulaşımının başlıca merkezleridir. Demiryolları ise hatlarının eskiliği sebebiyle fazla önem taşımamaktadır. Turizm gelirlerinin kaynağını tarihî kalıntılarla eski eserler ve dinî merkezler oluşturmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Sami Öngör, *Orta Doğu (Siyasi ve İktisadi Coğrafya)*, Ankara 1964, s. 210-216; Necdet Tunçdilek, *Güneybatı Asya Fiziki Ortam*, İstanbul 1971, s. 36, 43, 210; *Syria: A Country Study* (ed. T. Collelo), Washington 1988, s. 53-70, 129-163; Ali Yiğit, *Türk Ülkeleri ve Türklerin Yaşadıkları Bölgelerin Coğrafyası*, Elazığ 1996, s. 148-149; S. Lafleur-Zakri, *Syrie: Berceau des civilisations*, Courbevoie 1997; İbrahim Atalay, *Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası*, İzmir 2001, s. 32-33; Erdoğan Aslyüce, *Değişen Komşumuz Suriye*, İstanbul 2003, s. 41, 70; Fatih Kirişçiöçlü, "Suriye Türkleri", *Avrasya Dosyası*, Suriye özel sayısı: II/3, Ankara 1995, s. 131-142; Mehmet Şandır, "Suriye Türklüğü", *Yesevi*, IV/43, İstanbul 1997, s. 34-38.

CEMALETİN ŞAHİN

II. TARİH

Başlangıçtan Osmanlı Dönemine Kadar. İslâm fetihlerinden önce Suriye'de Bizans'ın

Suriye'nin başşehri Şam'dan bir görünüşü

